

Tăt p-aiasta-i fost voios
Să nu-mi vezi umbra pe
jos,
Nici bertița-n cuiu nost.
Rămâi, mamă, sănătoasă
Tăt p-aiasta-i fost voioasă
Să nu-mi vezi umbra prin
casă,
Nici bertița-n cui la masă.

De la Bota Maria, 44 ani

67.

Rău-i, Doamne, și nu-i
bine
La om când n-are pe nimè
S-ar sfătui, n-are cui,
S-ar sfătui codrului
Da el are frunza lui.
S-ar sfătui drumului
Da și el îi supărat
De multe cărări călcat
Și pă dungă și pă lat.

De la Filip Maria, 60 ani

68.

Măicuță, când m-ai făcut,
Mai bine m-ai fi pierdut
Pe-o vale cu pietricele,
Apă rece să mă spele.
Pietrele să mă molească,
Străini să nu-mi
poruncească,
Că străinu-i tăt străin

Colecția CORINA ISABELLA CSISZÁR ȘI MARIA MIRELA PODUȚ

Obiceiuri de primăvară din Țara Lăpușului

Sfântul Haralambie

Ducem în 10 februarie fărină la beserică și o sfințește
popa și dăm la animale tăt anu'. Dacă i să ia laptele la vacă sau
dacă să stracă și câte și mai câte și dacă ai fărină, mai tomești.

Se pune o potcoavă sub prag sau în foc în fiteu și zâce că
nu-ți poate lua laptele; sau bagi la ușa grajdului o potcoavă și
nu-ți mai poate lua nime laptele cu vrăji.

Mai pun usturoi la ușa grajdului și la fereastră. Că zâce că
nu-i place la diavol și să departă.

De *Alexia* și *Blagoveștenie* ieșim și afumăm cu tămâie
și cu jar. Puném o cârpă pă jar și afumam și ne afumam și pă noi
ca să nu ne muște gândacii (șerpilii). Și ieu și un țângătău și
scutură să fugă gândacii. În dimineață bună ne afumăm și pă noi,
nu ieșăm din casă neafumate. Și méréu și aprindém o căpiță. Și
afumam pângă pomi prin grădină¹.

40 de mucenici

Mă puné mama să fac 40 de mătânii. Și puném grăunțe
și făceam mătania și iară puném grăunțe. Câte o metanie pentru
fiecare sfânt. Mai fac părăstase în zâua ceie, pomene. Și să fac
pomene în tătă duminica din timpul postului. Și strâng oamenii
bani și să făcea mâncare de post la Cămin și méré tătă lumea care
o fost la biserică, la masă. Mai demult să da un colac făcut în
cuptiori².

Lăsarea de sec, Postul Paștelui și Sărbătoarea Învierii

De Lăsare să spălau vasele cu cenușă, le leșiei. Și le
limpeză și le puné cu gura în jos pă masă. Și să făcé demult joc.
Și să făcé plăcintă atunci.

¹ De la Maria Pop, 66 ani, Groșii Țibleșului, 2014;

² De la Maria Pop, 66 ani, Groșii Țibleșului, 2014;

Făceau mâncare de post, să făcă tocană și să puné pă masă, să tăie cu ața și api bucățile să punéu pă șpori și să făcéu pogăci. Și pogacea ceie o ungea cu ai ptisat sau cu oloi de sâmburi. Și mânca și atâta era de sătul, numa apă bé. Și făcéu coci, tăt din tocană, lățea dăraba de tocană și o cocé pă șpori. Să mânâncă numa' mazăre, pitoance, poame, mere uscate, mai făcé găluște³.

Femeile își spălau tăte vasăle cu leșie, cine posté, făcé așé și le fierbé acolo și până la Paști nu să mai mânca de dulce. Api să făcé joc, să ducéu la joc tinerii și petreceau până cătă 1 noaptea. Și nu ducéu de mâncare. De Lăsare să făcéu mâncăruri, sarmale, pancove, făcéu cozonac, prăjituri, tăt felul de mâncări, care ce avé.⁴

La Paști în Groșii Țibleșului; foto: colecția Xenia Pop

În post să făcéu și *Moșii de Florii* care începéu de duminică; duminică méréu cu un pahar la beserică, ducém grăunțe. Și puném în tătă sâmbăta lumânări când să făcé slujba Moșilor. Și să face până la Dumineca Floriilor. În Dumineca Floriilor păharele aieste să ieu tăté și să pun așé 2 șire la beserică, să puneau prosoape și să făceau Florii. Să punea prosopul și păharul în mijlocu' prosopului și făcea preotul slujbă. Și mai iei niște bomboane și dai la oameni și la copt'ii pă drum când ieși de la beserică. În Dumineca Floriilor duc mătă (salcie) sfințite de popa la beserică. Și își ducé fiecare căte o creangă acasă. Și dau la animale, că zăce că-i bun, le curăță de orice. Li să

³ De la Maria Pop, 66 ani, Groșii Țibleșului, 2014;

⁴ De la Otilia Cosma, 64 ani, Suciul de Sus, 2014;

De i-ai face apa vin,
Tot nu-i faci voia deplin;
De i-ai face apa bere,
La străin nu-i faci pă
plăcere.

De la Bota Maria, 44 ani

69.

Eu de-aici mă duc cu dor
Cum meré luna prin nor;
Eu de-aici mă duc cu jele
Cum meré luna prin stele.
Așa-i mama cu fetele
Ca ceru cu stelele.
Haba-i plin ceru cu stele,
Dimineața-i fără ele.
Binele meu din fetie,
Nimenea nu-l poate scrie.

De la Filip Maria, 70 ani

70.

Mi-o făcut mama gura
Să mai trag căte una
C-o știut mămuca bine
Că io n-oi avé pă nime,
Horile mi-or prinde bine.
Bărbatu m-o tăt bătut,
De lucrat, am lucrat greu,
Cu bărbatu-am trăit rău.

De la Filip Tănase, 65 ani

**Cântece de înstrăinare
și însingurare a fetelor:**

71.

Zi, ceteraș, horea mé
Pă struna cé subtîrî
Până-s fată și-mi ticné!
Hori-ți, fată, horile
Până ce-ți porți florile
Că dacă ti-i mărita,
A hori nu-i cuteza
În casă de soacră-ta,
În tindă de socru-tău
Și-afară-i bărbatu rău.

De la Filip Tănase, 65 ani

72.

Bine-i fătii până-i fată
De-ar mânca-n trei zile-o
dată
C-apoi dacă se mărită
Multu-i cu inima friptă.
Ședeți, fete, și horiți
Până sunteți la părinți
Că binele din fetie
Nu li-ți avè-n nevestie.
Măritatu nu-i ticneală
Că bărbatu-i zdici de pară,
Că bărbatu nu ți-i frate
Să gândești că nu te-a bate
Și nici soacra nu ți-i mamă
Să gândești că nu-l
îndeamnă.

De la Filip Maria, 40 ani

dau cu făină. Și în joia de Paști iar să fac Moși, zâceam că méréam la Moși. Să făcea mâncare de post și să da la copt'ii, la oamenii săraci; aveam pt'ietrii, lespezi din pt'iatră aduse cu boii, de sute de ani de către bătrâni. Și acolo méréam cu mâncarea asta în Joia Mare.⁵

În Ziua de Paști la Groșii Țibleșului; foto: colecția Xenia Pop

În Joia Mare umblau copt'iii în t'iez după ouă. Erau copiii mai năcăjiți care vinéu după ouă. În Vinerea Mare să vopsău ouă, în Sâmbăta de Paști să tăie miel și să frigé. Api să făcé prescura, este la noi o familie care face pântru tăta lumea. Să adună și fac pântru tot satu'. Sau care vré își face prescura și vinul acasă. Și să mânâncă tri zâle, în zâlele de Paști. Și să face păscuța la cuptor cu brânză sărată sau dulce. Și fac sarmale, fierb șuncă, fac prăjituri. Și mielu' să făcé așa ca tocănița, să frigé acolo. Nu să făceu atâtea rețete. Mai făcéu ciorbă de miel. Să acrea cu un pic de oțet, leurda nici nu să făcea în zona noastră, nu făcé nimé cu ié, nici cu măcriș nu făcé. Leuștean puneam⁶.

Să spală hainele, spoiesc, sâmbătă taie mielu', să face păscuță cu brânză de vacă dulce și să puné semnul sfintei cruci

⁵ De la Xenia Pop, 62 ani, Groșii Țibleșului, 2014;

⁶ De la Otilia Cosma, 64 ani, Suci de Sus, 2014

pă ié. Demult era numa' miel fript în tigaie, feștesc ouă și dau la copt'ii în pt'iez. În pt'iez să-ți intre cocon întâie, dacă-ți intră fată, îi sărăcie la casă tăt anu'.

Demult, ne făcém cămeși și poale noi. Și le făcém pă ascuns să nu vadă cealalte și eram mărețe când ieșam. Țesăm zadii, cămeși, poale.

Ne spovedeam, începea de la jumătatea postului, că-i mare satul și să apuce pă tăți. Mai aducé și ajutoare. Nu-i slobod să iei pască în gură dacă nu te-ai spovedit, îi păcat.

La Înviere méréu la 6 dimineața și să făcea mai demult slujba. Să înșira niște bănci și să puné niște ciubere și își lua fiecare de acolo pască. Și zăce fiecare: Hristos a înviat! În noaptea de Înviere méréu cu lumânări la morminte. Și să duc ouă la morminte și merge popa și face slujbă. Dimineața mărg copt'iii în pt'iez și pă urmă umblă părinți la copt'ii și copt'iii la părinț, vecini. Și a doua zî de Paști să făcé joc⁷.

Sfântul Gheorghe

Feciorii udă fetele cu gălețile cu apă. Și tot atunci sara puneam o glie de pământ cu iarbă și o răchită implântată în stâlpu' de la poartă. Și să dau călcuță (păpădie) la vaci. Și îi bine să treacă animalele pă lângă răchită⁸.

De Sf. Gheorghe la Groșii Țibleșului; foto: colecția Xenia Pop

⁷ De la Xenia Pop, 62 ani, Groșii Țibleșului, 2014;

⁸ De la Xenia Pop, 62 ani, Groșii Țibleșului, 2014;

73.

Frunză verde de secară,
Dusu-m-o doru-ntr-o sară
La cetina bradului
În vârful Țibleșului
Și-atâta m-o-ndepărtat
Până ce m-o scos din sat.
M-o dus pe mână străină
Să duc dor de la inimă.
Cucule, eu te-aș ruga
Du-te până la mama
Și-i spune că-s supărată
Și de nimeni mângâiată;
Și-i spune că-s necăjită
Și de nimeni molcomită.
M-aș duce să-i spui năcazu
Că mi-i tare ars obrazu;
M-aș duce să mă țâie,
Numai ca să mă mângâie.
N-oi méré să mă jelesc,
Numa să mă sfātuiesc.

De la Lazăr Ileana, 55 ani

74.

Străin ca și mine nu-i
Numa puiu cucului
La tulpina fagului
Când îl lasă mama lui
Fără aripi, fără pene,
Nici să zboare n-are
vreme.

De la Filip Tănase, 65 ani